

protestantische godsdienstoefening staat de preek". Deze heeft in hoofdzaak drieërlei karakter: kerygmatisch (getuigend, nl. dat de mensch een zondaar is en Jezus Christus een Zaligmaker), getuigend (dat is: sprekend van wat men zelf heeft gezien en gehoord van de eeuwige dingen; echt ethisch klinkt dat! G. v. R.), en onderwijzend.

„De prediking is dus hoofdzakelijk in de protestantische godsdienstoefening. Een protestant gaat ter kerk, om zich te scharen onder de verkondiging van het Woord Gods.

Doch het luisteren naar de prediking mag niet het eenige doel zijn van onzen kerkgang.

Wij moeten niet alleen komen, om naar het Woord Gods te hooren, maar ook om te aanbidden.

Aanbidding is levensbehoefte voor iederen mensch. „Aanbidden is des menschen natuur". „Godsdienst is aanbidding". En ook Gods natuur is het om aanbeden te worden.

Waar moet die aanbidding nu plaats vinden? „Indien ergens, dan is in de godsdienstoefening de aanbidding op haar plaats". „Doch dan moet ook in onze godsdienstoefeningen aan de aanbidding een ruime plaats worden geschonken". Daar ontbreekt nog al wat aan. „En juist in dit gebrek wil de liturgie voorzien. Liturgie wil leiding geven aan de gemeenschappelijke aanbidding".

„Wie in de kerk niet aanbeden heeft, is niet ter kerk geweest. Ja, zoozeer is de aanbidding een wezenlijk deel der godsdienstoefening, dat de prediking aan haar ondergeschikt is".

Trouwens, een derde element in den kerkdienst is de belijdenis, die nauw samenhangt met de aanbidding. En ook de belijdenis draagt een gemeenschappelijk karakter, omdat het belijdenis is van zonde en genade, en zonde ook een sociaal verschijnsel is. En dat beteekent, dat een gemeenschappelijke vorm onmisbaar is. En het is weer de liturgie, die deze gemeenschappelijke belijdenis mogelijk maakt.

Liturgie is daarom een heerlijk ding, omdat door haar de muren van het kerkgebouw worden omvergeworpen. „Wij voelen den band, die ons bindt aan het groote verleden". „Daarom kunnen wij zeggen, dat in de liturgie de Kerk zich vereeuwigt, dat is aan de categoriën van plaats en tijd wordt ontheven".

„In de liturgie aanbidt en belijdt de Gemeente".

Bovendien kan in de liturgie aan de aesthetische behoeften van den mensch worden voldaan. In onze diensten is het gevaar groot, dat de preek deze aesthe-

tische behoeften in verkeerde richting stuurt: de prediker wordt redenaar en deswege bewonderd. Daarom moet in de liturgie aan die behoeften worden voldaan: op feestdagen koorzang, rhythmisch zingen, vaste avondmaalstafel, de avondmaalsdienst moet een hoogtepunt in het leven der gemeente zijn.

Zoo'n liturgie brengt groote zegeningen. Zij heeft paedagogische kracht, wat vooral in een volkskerk zoo noodig is. „Liturgie maakt de gemeente zelfstandig". De willekeur der dominees is weg. Liturgie laat den band van de Gemeente aan de heele Kerk zien (de bekende typisch-ethische onderscheiding Gemeente-Kerk!). Ze lost de vraag naar het kerkelijk belijden op. Kan ook van beteekenis zijn voor het vraagstuk van de tucht. En voorts kan de liturgie meewerken „den jammer der partijschappen in de Kerk te doen ophouden". Immers de „liturgie brengt het gemeenschappelijke op den voorgrond".

In dat laatste ligt reeds wat de liturgische beweging later zoo sterk naar voren heeft gebracht, en waarom men dan ook hartelijk met het „oecumenische" streven meedoet, nl. dat de Ned. Herv. Kerk niet de hoogste eenheid is, maar zich moet weten een onderdeel van de heele Kerk van Christus van alle eeuwen en landen. Men wil katholiek zijn.

Vandaar ook dat het kwam tot hooge interesse voor de liturgie in andere landen, en vooral voor de liturgische gegevens uit de eerste eeuwen van de christelijke Kerk.

Dat beteekent dan ook, dat men het werk van de reformatoren niet als het einde van alle tegenspraak ging zien. Men acht dat, wat in de 16e eeuw plaatsgevonden heeft, als het begin van nieuwen opbouw, maar dan een begin dat veelal nog is afgebrokkeld, laat staan dat het uitgebouwd zou zijn.

Het is wel duidelijk, dat men in het liturgisch herstel en voortbouwen een nieuwe reformatie ziet, die eenheid brengen zal en wijde perspectieven opent, en machtige beteekenis heeft.

Al was het niet eens om den eeredienst zelf dat we ons met deze dingen bezighielden, dan zou het nog van belang zijn serieuze kennis te nemen van de ideeën, die in deze kringen leven, omdat deze zoo nauw samenhangen met wat in de Ned. Herv. Kerk gaande is en met wat in de heele wereld te zien is, nl. het sterke „oecumenisch" streven.

Zwijndrecht.

G. VAN RONGEN.

Eenvoudige aanbidding van den eenvoudige

UIT DE SCHRIFT

..... opdat in den Naam van Jezus
zich zou buigen alle knie.....

Philipp. 2:10.

Waarover wordt nu eigenlijk niet getwist? En — welke twist zal den wijzen niet kunnen wijzer maken?

Er is in de kerk, en ook onder gereformeerden zwaar gedebatteerd oók in betrekking tot de vraag: mag men den Christus „aanbidden", goddelijke eer Hem bewijzen dus, alleen naar zijn goddelijke natuur, of oók wel naar zijn menschelijke? Alleen „als" God, doch ook „als" Middelaar? Is, wie Hem ook „als" Middelaar vereert, niet een schepsel-aanbieder? Want: als Middelaar is Hij toch ondergeschikt aan God? Kan men den Heer vereeren in één zelfde aanbidding met den ondergeschikte van den Heer? Onder invloed van de lutheraansche twisten (inzake Oslander, Stancarus) hebben ook de gereformeerden zich hier wel eens begeven in al te subtiel onderscheidingen; zooals dan ook de kwestie van de aanbidding (of de aanbiddelijkheid) van Christus als Middelaar uitdrukkelijk in de polemiek tegen Stancarus is aan de orde gesteld.

Maar wij kunnen van dezen strijd, hoe subtiel ook, (och weer leeren. „De twee naturen" zijn niets zonder den éénen Persoon. En die is ondeelbaar. Wij zeggen niet twee maal „Iets", doch éénmaal „Hij" (of: Gij!). Wij houden ook in dezen de eenheid en ondeelbaarheid van den uit twee naturen geconstitueerden Persoon-des-Middelaars voor oogen. Ook hier geldt het: spreek niet over „den Persoon" zonder eerst te hebben gevraagd: welke roeping, welke taak, is Hem toegedacht, toebeschikt? „Persoon" is nu eenmaal in tweeërlei zin bedoeld: a) de Persoon van den Zoon, den Logos, in zijn ééne, goddelijke natuur; b) de Persoon van den Middelaar, den The-anthropos, de Persoon van Jezus Christus, niet maar „ontworpen", niet maar „voorbereid", maar straks ook in werkelijkheid straks opgetreden in twee naturen.

Feitelijk is dan ook de vraag, of Christus nu Middelaar is „naar" één, dan wel „naar" twee naturen niet juist gesteld. Wij belijden, dat Hij uit kracht van zijn godheid den middelaarslast kon dragen, ook in zijn menschheid. In de kracht, de potentie, we kunnen er aan toevoegen: de capaciteit van zijn beide naturen heeft Hij den Middelaarsdienst kunnen verrichten; en wij kunnen veilig zeggen, dat noch in het verleden, noch in het heden oók maar één werk van den Middelaar is verricht „in" of „naar" één enkele bloote natuur; de naturen zijn niet „bloot", sedert deze wonderlijke Persoon-van-Middelaar, synthetisch, gelijk wel gezegd is, uit twee naturen is geconstitueerd, terwille

van de constitutie van den Middelaar qua ambtsdrager, middelaar Gods en der menschen. De gereformeerden hebben daarom uit de Schrift leeren verstaan: men „heft" den Middelaar in felte „op", als men zegt: dat hij alleen naar zijn menschelijke natuur middelaarswerk verricht heeft. Wij deelen die meening, doch willen met gelijken nadruk zeggen: men heft in feite den Middelaar op, door het zeggen: dat Hij alleen naar zijn goddelijke natuur het middelaarswerk verricht heeft. Zich offeren, zich zetten tot de verlossende prediking, zich ons geven, dat kan, zoo lang het woord „zich" in volen ernst genomen wordt (en Hij is de Eenige, bij wien dit voornaamwoord zijn volen ernst hebben kan) alleen de Persoon doen, die uit twee naturen is geconstitueerd.

De Middelaar worde door ons aanbeden in zijn geheelheid én in zijn eenheid en eenvoudigheid? Zijn subordinatie was er door zijn eigen vrijen wil; zich subordineren, dat kan, wanneer het woord „zich" grondig meénens is, alleen Hij doen, die vrij is en almachtig.

Wij moeten dan ook uit bovengemelden strijd de winst behouden.

Die is deze: Laat ons nooit een ambtelijk werk, een ambtsdaad, beschouwen als een natuurlijke verrichting, een functioneeren van een of andere natuur. Een „natuur" functioneert niet anders, dan in een individueel exemplaar dat die natuur bezit. En de natuur

Het ééne heldere punt

Als dit nummer verschijnt, zijn de gemeenteraadsverkiezingen wel achter den rug. En is de papierenstroom van de democraten van allerlei gading weer verzand. De wil heeft zich doen gelden; en die nog lust hebben, zullen daarna weer eens probeeren het rustig denken te hervatten.

Zelden heeft in een verkiezingsactie, nog wel voor gemeenteraden, die anders minder drukte schijnen te vorderen, de kerkelijke ellende zooveel aandacht gevorderd als ditmaal. En overal is de onzekerheid en het langs elkaar heen praten.

De Hervormde kerk, machteloos terzake van de eerbiediging van den inhoud van het evangelie, ontvangt in haar steeds duidelijker weerloosheid de straf voor haar onwil. Men heeft „het instituut" uitgeroepen tot afgod, die in elk geval offeranden zou mogen vragen. „Blijft in de kerk", was zijn parool; en men bleef bij den afgod, die echter de kerk, waarbij hij ieder beval te blijven, intusschen radicaal van karak-

(of naturen) van dezen Ambtsdrager, nog wel Bondgenoot in het vredespact met Vader en Geest, en Bondsmiddelaar tusschen de twee partijen in het verbond der genade, functioneert (functioneeren) nooit anders, dan in den Persoon, die de natuur (de naturen) heeft.

Daarom is ook het onophoudelijk weerkerende probleem, in welke natuur (of in welk „onderdeel" der menschelijke natuur) Christus Priester was, en in welke natuur (of onderdeel der menschelijke natuur) Hij „lam" was, ook zoo vermoelend, en uitzichtloos.

Want, in de eerste plaats, waarom zou men 't vraagstuk alleen in de relatie priester-lam stellen? Zeker, als Priester moest Hij, die tot Middelaar geconstitueerd was, actief zijn, tot het laatste toe: een priester is immer juist dan het meest actief, wanneer hij het mes in de keel van het lam steekt; ook moet hij rein zijn, nuchter, waakzaam, attent op God-en-menschen. Zeg maar: dadelijke gehoorzaamheid. En het lam, zodra het naar de slachtbank geleid wordt, naar 't altaar, wordt lijdelijk; en zijn lijdelijkheid heeft haar toppunt bereikt, als het mes de keel snijdt: zeg maar: lijdelijke gehoorzaamheid. Dat het zoo bij den Middelaar geweest is, daar gaf God ook teekenen van: met „grootte stem" roept de Christus zijn vierde kruiswoord, en met „grootte stem", roepende, geeft Hij den geest. Met grootte stem roept Hij uit aan Lazarus' graf, dat de Vader hem gehoord heeft en altijd hoort (Joh. 11:41) en met diezelfde grootte stem, in beide gevallen immers terwille van de schare, die rondom staat (Joh. 11:42) en in den dienst des Woords, roept Hij zijn „volbracht" uit, en geeft den geest (Luc. 23:46, Matth. 27:46, Marc. 15:34, 37). Verbintenis dus in gelijktijdigheid van de grootste activiteit, en de uiterste passiviteit. Doorgronden doen wij het niet; maar — doorgronden wij soms wat dat is: de menschelijke natuur aan-né-men? Dat heeft niemand gedaan, dan Hij alleen. Doorgronden we soms wat het is: zich overgeven, en dit dan zoo reëel, dat het reflexieve voornaamwoord („zich") hier, en hier alleen, ten volle gerechtvaardigd is? Slechts God is Subject, waarvan het Praedicat kan luiden: hij deed „zich" dit en dat aan. Daarom is 't ook alleen Christus' Persoon, die juist ook als Persoon gansch eenig was, en dus geen tweeden ooit naast zich zien zal, die Persoon, die nimmer „exemplaar" van een „soort" wezen kan, het is alleen Zijn Persoon, die „zich" kan geven in den dóód. Nooit is de dood zoo grondig, en nooit de doods-gang zoo bezig, als wanneer de Vol-actieve zich vol-passief doet worden.

En dan, wat twisten we om woorden? Priester-Lam, zeker, zeker. Maar we kunnen ook zeggen: Spraker-Heerder; Leeraar-Leerling; dáárom-zegger en ook wáárom-vrager (Lama sabachtani, Matth. 27:46 etc.), Drenker-drinker, Vrije Koningszoon, en belasting-betaler (Matth. 17:25-27). Bevoegde om het leven aan te nemen, en Bevoegde om het wederom af te leggen (Joh. 10:18). Men heeft gevraagd: was dat geen zelfmoord, als de Priester zichzelf als Lam het mes in 't hart drijft? Houdt men nooit met dwaze vragen op? Leven afnemen, dat is pas zelfmoord, indien het tegen recht en wet is. Ook de zachtste vorm van sterven, ook de fijnst geslaagde demonstratie van euthanasie, ware zelfmoord geweest, indien de wil zich er naar toe gestrekt had, zonder mandaat en zonder verlof.

Trouwens, één ding is steeds vergeten in de debatten over priester-lam. Het is dit: dat men nog veel te weinig heeft gezegd, indien men van den Middelaar speciaal dit verklaart, dat Hij priester is, en lam, — alsof het daarmee uit zou wezen. Men heeft gezegd: is Hij niet tevens zijn eigen altaar? Voor een offer, dat maar één keer geschiedt, kan niemand een altaar gereed houden, net zoomin als een parapluie zou zijn vervaardigd, indien er maar één keer regen ware gevallen. Daarom is Christus (naar lichaam en ziel) zijn eigen altaar geweest; gelijk ook de Schrift spreekt van het „voorhangsel" van zijn vleesch (Heb. 10:20). Hij was ook in eigen Persoon zichzelf tot altaar-bereider.

Laat ons Hem dus in alles aanbidden. Als eenvoudigen den Eenvoudige.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

ter veranderde. Zoo riep de Satan eeuwen achtereen: blijft bij het „oude", en hij nam het oude onderdehand weg. Nu is die heele kerk onder den dwang eener kleine bestuursmacht vrijwel passief: hoewel ze binnen de perken van de grenzen der „toegelaten" activiteit leden heeft en organisaties, die werkzamer zijn dan ooit tevoren. Ze is toch passief. Alle professorenkatheden zijn met barthianen bezet; niemand van „de massa" begrijpt wat dat beteekent, en het bederft vrees in. De doorbraak voltrekt zich zonder gerucht; de enkele gemeenten, waar men zich van de bestuursinrichting vijand weet, en „steil-gereformeerd" denkt te zijn, leven practisch als afgescheiden groep binnen het instituut, dat ze toch mee instandhouden; ze mopperen tegen de barthiaanse termen hoogstens als tegen „nieuwe fratsen" uit het modecentrum van Europa; verder snappen ze er niet veel van; alleen maar: ze betálen. De afgod zegt: blijft in de kerk, en scheidt u niet af. Intusschen gaan

g wel Bond-
en Geest, en
n in het ver-
teeren) nooit
ur (de natu-

seerende pro-
iderdeed" der
as, en in wel-
natuur) Hij
htloos.

men 't vraag-
ellen? Zeker,
r geconstitu-
een priester
wanneer hij
ook moet hij
God-en-men-
heid. En het
wordt, naar
id heeft haar
t: zeg maar:
j den Midde-
en van: met
vierde kruis-
geeft Hij den
aan Lazarus'
a altijd hoort
tem, in beide
die rondom
des Woords,
n geest (Luc.
7). Verbin-
te activiteit,
doen wij het
it dat is: de
eet niemand
soms wat het
dat het re-
n hier alleen,
d is Subject,
deed „zich”
Christus' Per-
sonen was, en
zal, die Per-
son „soort”
le „zich” kan
grondig, en
neer de Vol-

Priester-Lam,
gen: Spreker-
en ook
tith. 27:46
n, en belaa-
gde om het
i wederom af-
vraagd: was
zelf als Lam
it met dwaze
elfmoord, in-
et is. Ook
tst geslaag-
elfmoord ge-
gestrekt had,

in de debat-
nen nog veel
i den Midde-
ster is, en
n. Men heeft
ar? Voor een
niemand een
en parapluie
n keer regen
r lichaam en
k de Schrift
vleesch (Heb.
zichzelf tot

Als eenvou-
K. S.

MIJN LEVEN

uwen achter-
oude onder-
den dwang
ssief: hoewel
toegelate-
ies, die werk-
passief. Alle
n bezet; nie-
beteekent, en
ekt zich zon-
ar men zich
n „steil-gere-
als afgeschei-
toch mee in-
niansche ter-
sen” uit het
en ze er niet
afgod zegt:
usschen gaan

ze politiek naar alle kanten uitzwermen — de synode doet officieel niet aan regionale politiek, want „de Kerk” heeft boodschappen aangaande de Boodschap te verzorgen. — En als de synode de kans grijpt voor een dreeve bijdrage aan de internationale politiek, dan moppert de een, de ander vindt het mooi, dat er ook van „onze” zijde een „getuigenis” gegeven wordt, en — allen betalen. De lucht is vol van getuigenissen. Dat „getuigenis” in den bijbel met recht bank te maken heeft, en met rechterstoelen, dat bedenkt niemand.

De synodocratische gemeenschap, die ons uitwierp, wordt politiek ook meer en meer uiteengedreven. In de naaste kringen van wat men ten onrechte „de leiding” noemt, wint de Partij van den Arbeid sympathie. Geen wonder: men kan het ver brengen, in deze richting, wanneer men pas een hoogleraar van die groep, bij de omschrijving van kern en quintessence van één zijner boeken, hoort verzekeren, dat „het vage en algemeene religieuze besef als een soort fluïdum het menschelek zoeken en denken doortrekt”. Tegelijkertijd spant zich een deel van die groep sterker dan ooit in voor de A.R. Partij; maar het vernieuwd élan schijnt ons meestentijds niet op te komen uit verhoogde belangstelling voor haar beginselprogramma of wat dies meer zij, doch samen te hangen met een negatieve verhouding tegenover een uit anderen kerkkring opgekomen kritiek en met een positieve begeerte om een daar aan den dag getreden, meeningverschil, inzake concrete toepassing van de wet Gods in dezen, te accentueeren en aan te wakken. Tegelijkertijd evenwel weet de massa ginds niets van wat er werkelijk geschiedt, noch van wat er gedoceerd wordt aan de V.U., op het terrein juist der politiek en der sociale samenleving en der economie. Blijft in de kerk, d. w. z. houdt u aan de successie niet van leer en orde, maar van de voorkeurspersonen, roept de stem van zoo straks, óók daar; en terwijl onder hiërarchischen druk de activiteit zich inperken laat tot binnen de grenzen van hetgeen toegelaten wordt binnen het kader van het onder de bedrijven door zich snel veranderend instituut, daar wordt de afstand tusschen „leiders” en „geleiden” groter en groter. De kersteni-aansche groep wint ook; want waar de doorbraak in het front der nauwe verbondenheid van kerkelijk en politiek leven eenmaal gelukt is, daar krijgt men een schuw en woordloos zich afzetten tegen anderen, die anders denken, als maar de band van het instituut bestaan blijft. Men heeft het instituut belast met „religieuze-zaken”; men verlangt, dat het — daargelaten dan een synode of een ander Centrum-met-vaklui — over politieke zaken zijn mond houden zal; betaalt den tweeden keer den tol aan een eindhovensche synode, dien men de eerste maal gewillig opbracht aan een Utrechtse; wie toch tegen de ééne synode „ja” zegt, en dat „ja” handhaaft in keffingen tegen scheurmakers, moet den anderen keer óók „ja” zeggen, vooral als het de scheurmakers zijn, die bezwaren inbrengen; en zoo wordt ook daar langzamerhand een vastere hoogere „leiding” geboren, die van het volk vervreemd is. En ’t middelbaar onderwijs is er inmiddels aan het verrotten. De jeugd, die straks leiding geeft, voor wedergeboren gehouden, VERGAAT.

En dan is daar ook elders, ook bij ons het uiteenloopen van de meeningen inzake politieke keuze. Wat we zelf ervan zeggen, is bekend. We zijn blij, dat de stemhushervorming weer afgeloopen is, en hopen sommige dingen rustig te kunnen bespreken straks. Voor dit moment zou ik slechts enkele dingen willen zeggen.

In de eerste plaats: laat men niet denken, dat wij uitsluitend met het probleem A.R. „vrijheidsvereenigingen” zitten, als ware dit ons eenige dilemma. Wij hebben meer dilemma's dan dit ééne. Dat de P. v. d. A. onder ons noemenswaardige belangstelling hebben zou, geloof ik niet. Of er Staatkundig Gereformeerden zijn? Ik denk van wel. De erfenis van het verleden van 1944 ging op ons over; en men weet dat ik geloof dat we daar dankbaar voor moeten zijn; het Woord zal de rest moeten doen. De Chr. Geref. Kerken zullen intusschen meer dan wij het dilemma A.R. — dan wel S.G.P. zich zien gesteld. Maar er is óók zoo iets als de Christelijke Volkspartij. Dat gaat over en voor arbeider en middenstander, lees ik. Zoo iets wordt meer vernomen. Wat mij opviel uit een biljet, dat me onder de oogen kwam, is dit: de partij pikt uit alle kerken zaadjes op. Van één candidaat lees ik: lid van de N.H. kerk; van den tweede: ouderling van de Baptistengemeente; van den derde: behoort tot de Geref. kerk (zal wel synodoraat zijn, en dus de 16 punten van 1944 in de tafelen des harten geschreven hebben). Van den vierde: lid van de Geref. kerk (onderh. art. 31 K.O.); van den vijfde: lid Herv. Kerk; van den 6e: bekend jeugdleider; van den 7e: ouderling Baptistengemeente; van den 8e: lid van de Chr. Geref. Kerk; van den 9e: lid van de Geref. kerk onderh. art. 31.

Dat beteekent dus: er is nog een andere groepeerings dan die welke eerst A.R. was en nu daaraan niet meer verbonden is, tegenover degenen die gelooven, dat zij in de A.R.-groep het nog kunnen brengen tot een goeden politieken pas.

In de tweede plaats: we zullen elkaar hierin moeten vasthouden door een rustig ingaan op de vraagpunten die aan de orde zijn. Herhaald worde: het verwondere niemand, dat we zóó kort na de vrijma-

king op dit terrein niet tegelijkertijd eenzelfde geluid geven. Misschien is die tijd wel voor altijd voorbij. Als we maar elkaar vasthouden willen bij de leer- en ontvangplaats der waarachtig principieele positie-afbakening. Zonder twist, zonder een wilsvorming, die tegen overtuigingspogingen bij voorbaat zich afgrenst. We lazen deze week een opwekking om A.R. te blijven stemmen. Wat ons daarin verwonderde, was niet de tekst, dien ik overigens niet juist acht in de omschrijving der feiten. Dien had ik al weken geleden gezien. Neen, het was 't feit, dat die tekst blijkens aankondiging op het stencil, dat later in druk gegeven is, niet mocht worden besproken, ook niet in gedeelten, in de pers. Ik vrees, dat hier de wilsvorming-tereden-tijd-der-verkiezing zóózeer begeerd werd, dat men de vrije kritiek niet tevoren aanhooren wilde. Misschien ben ik de man niet om zoo iets te vatten.

Aan alle kanten dus verwarring. Er is bij dit alles niettemin één lichtpunt: we zullen binnenkort op een enkel punt een weefsel van onklaarheid zien verscheuren. In De Bazuin, het synodocratische orgaan van „Kampen”, overgelaten aan een dominee-redacteur, lees ik, dat de komende synode een nieuwen hoogleraar in de dogmatiek zal moeten benoemen. Langer wachten heeft weinig zin. Zoo staat het er.

Prachtig. Wat? Dat ze eindelijk laten merken: die heele samenspreking is van de baan, en Oosterbeek heeft zijn dienst gedaan, en we zijn niet meer in het tijdperk, waarin de schijn wordt opgehouden alsof het met die hereeniging nog wat worden zou. De man, die op de vijf vragen van 1944 wel ja „zou” kunnen en willen zeggen, zal wel klaar staan. Een ander erbij. Men gaat vroolijk verder, en de lucht klaart op.

Het wordt ook tijd. Men durft het blijkbaar n ú wel aan, den schijn van „wachten” prijs te geven. Toen dr Brillenburg Wurth zijn inaugureele rede hield, sprak hij nog enkele woorden over een mogelijk terugkeeren van een door verraad uitgeworpen hoogleraar, — (natuurlijk zei hij het anders); in dat geval zou hij wel weer willen verdwijnen. Toen ik dat las, dacht ik alleen maar: hoe lang zal men den schijn nog ophouden? Let wel: ik zeg niet dat Brillenburg Wurth op dat oogenblik komedie speelde. Die zal ook wel slachtoffer zijn geweest van „de sfeer”. Maar ieder die wist wat er werkelijk geschiedde, begreep ook: men wil niet veranderen in de hoofdzaken. Eindelijk blijkt óók niet meer de schijn ervan gezocht te worden.

En als dan straks de tweede Kamper man gevonden is, die ook na het boek van de H. J. Schilder durft opnemen wat in synodocratisch Kampen van hem geëischt zal worden volgens 1944, plus nog de plaatsvervanger van Ridderbos, dan zal het verraad op de plek waar het begon definitief bezegeld zijn; dan zal de groep, die in trouw getracht heeft, den boel ginds in de kerk te zuiveren, definitief vervloekt zijn; dan zal de partij-van-links het roer steviger dan ooit in handen hebben; dan zal de Afgod blijven roepen: blijft in de kerk, die onder zijn handen smelt en verdwijnt als kerk, en dan staan WIJ samen voor de taak, elkaar eens rustig in de oogen te zien. Het geharrewar over schijnbewegingen moge dan een einde vinden; een desnoods eerlijke strijd over wat de moeite waard is moge dan beginnen in gemeenschappelijk worstelen voor de aanspraakplaats van de heiligheid, die tevens waarheid is; de kunststukjes der infiltratiepolitiek mogen dan ophouden ons voor den mal te houden met een maskerade, waarbij ook goedbedoelde broeders er in gevangen zijn, weshalve ze dan ook later zijn verlaten door hun medebidders. Dan zal de historie wel een beetje verder opgerukt zijn naar het einde. Het moge dan weer eens ernst worden, als de toberijtes om wat niets om 't lijf had voorbij zijn.

Naschrift. Dit stuk moest verleden week blijven liggen. Red.

Trouweloze verlaten van den dienst enz. enz.

In De Reformatie van 28 Mei schreef Prof. Deddens een artikel over trouweloze verlaten van den dienst, dat kort gezegd hierop neerkomt:

A. de bedoelde uitdrukking in art. 80 D.K.O. heeft alléén betrekking op Dienaren des Woords, dus niet op Ouderlingen en Dinkenen (bewijs: in den Latijnschen tekst staat: ministerium voor dienst, en dat duidt altijd den Dienst des Woords aan);

B. Wanneer Ouderlingen hun dienst trouweloos verlaten, is dit wel een ernstig feit, maar art. 80 D.K.O. (schorsing/afzetting) is dan niet van toepassing.

Deze constatering van Prof. Deddens lijkt mij niet zoo ongetwijfeld zeker (dat is de theoretische kant van het geval) en verder lijkt mij het daarin eventueel liggend advies niet ongevaarlijk voor de „praktijk”.

Enkele vragen dus.

1. Maakt de argumentatie-methode van Prof. Deddens van de K.O. niet te veel een Codex? En krijgt bovendien een latijnsche vertaling, die wel officieel, maar niet authentiek is (Rutgers: Acta enz., pg 347)

„Oetjeeten”

Het was hoogzomer.

Als een laaiend vuur had de zon dien dag boven de korenvelden gestaan, en gloeiend heet hing om een uur of vijf nog de ijle lucht boven de landen. Daar was het gerucht van den oogst. De maaimachines ratelden voort. De bindsters er achter aan. De schooven rijden zich aaneen. Voor dominee was er vandaag slechts een vluchtige groot. Uit de verte werd hier en daar een hand opgestoken. Als het te beroepen was een enkele opmerking: „'t geet er al ongeliek langs”. Waarmee men maar wilde zeggen, dat je in den zomer beter dominee dan boer kunt zijn. Wanneer ze in den midwinter 's morgens aan de pastorie kwamen en dominee op zijn studeerkamer stonden, was het zijn beurt: „'t geet er al ongeliek langs”.

Zwaar in het hout en koel lag de oude hofstee. In diepe rust. Zelfs de hofhond, die anders nog wel eens keffend uitschoot, gaf geen geluid en hief alleen maar even den kop, toen de bezoeker de klink van de bovendeur lichtte, de onderdeur openschreef en in de groote keuken trad. Daar zat ze bij de groote schouw: de oude grootmoeder, die reeds meer dan tachtig oogsten achter den rug had, en daarom nu rustte van het werk. Om haar heen een stuk of wat kinderen. Elk op een stoof. Toen grootmoeder na de begroeting beduidde, dat ze gaan mochten, stoven ze naar buiten en de oude zei: ik was juist aan het oetjeeten.

Dominee begreep er niets van.

Het wóórd kende hij wel. Het was in die streken het plat-duitsche woord voor „ausjäten”, voor wieden. Maar de zin van de mededeeling ontging hem. Hij vatte niet, wat er in een boerenkeuken te wieden viel.

Wetend, dat de oude vrouw — een ware moeder in Israël — nu niet bepaald last van seniele aftakeling had, keek hij haar vragend aan. En de uitlegging van het raadsel kwam: „wat er 's morgens in die kinder-tjes gezaaid wordt dat trek ik er 's middags weer uit. Het zaad deugt tegenwoordig niet in de school. Dat mag daar geen wortel schieten, dat moet je er voort weer uitrukken”.

Dominee dacht, dat hij het nu begreep.

Precies het omgekeerde uit de gelijkenis van den zaai, dacht hij. Daar kwam de Booze en rukte terstond het goede zaad, het Woord Gods, weg. Maar hier was een kind van God bezig geweest het onkruid, dat door een schoolmeester in de harten van die kinderen gezaaid was, uit te wieden.

Hij keek nog eens naar de drie verlaten stoven en vroeg — het was over de grenzen in Hitlerduitschland — of die meester dien kindertjes dan de ideeën van Alfred Rosenberg bijbracht? Ras, bloed en bodem? Maar toen bleek, dat dominee het tóch niet begrepen had.

De oude vrouw zei: dat óók! Maar dat is het ergste niet. Want dát begripen de onzen wel. Daarvan begripen ze, zoo klein als ze zijn, wel, dat het mis is. Over dat gedoe van dien Hitler wordt hier in huis genoeg gepraat. Maar de man vertelt op school ook nog bijbelsche geschiedenis. Dat is gevaarlijker. Want hij vertelt hun verkeerd van den Heere Jezus. Dat begripen ze niet. En daarom had ik ze hier bij me. Wat hij 's morgens verteld heeft, dat trek ik er weer uit. En dan vertel ik het hun over. Daarom zei ik, dat ik aan het oetjeeten was, toen dominee binnen kwam.

Het verhaal van dien dominee heeft me nooit meer losgelaten.

Een verkeerd vertellen van de bijbelsche geschiedenis op school gevaarlijker dan Rosenberg's Mythe van de twintigste eeuw.

Een verkeerde preek gevaarlijker dan de goddelooze ideeën van Jean Paul Sartre.

Valsehe profetie in de kerk erger dan de atheïstische ideeën van De Dageraad.

Ik heb een Amsterdamschen Dominee eens hooren zeggen, dat de Satan op het Rembrandtplein kwam als een engel des lichts.

Het is niet waar!

Dáár komt hij, zooals hij is.

Maar als een engel des lichts komt hij, zooals de oude Sikkil hem teekende: „Satan zegt: de wereld is van mij, ik heb haar en ik houd haar. Hij verkeert in de harten des menschen op zijn manier en dringt zich in..... in Israël. Dat zal waar wezen. In de Schriftgeleerden, de menschen, die de Schrift verklaarden. Hij is altijd vlak bij. Als we het Woord Gods willen leeren kennen, om ons te bedriegen in den tekst..... De Satan zegt: ik weet U van Jezus allerlei schoons te vertellen, en van de profetie: Ik kan U den Bijbel uitleggen. Daar staat geschreven.....”.

Zóó is de satan in kerken en scholen.

Zalig het huis, waar een oude grootmoeder de zalving van den Heilige heeft, de geesten beproeft en waar noodig verstand heeft van „Oetjeeten”.

D. E. C.